

Tisztelt Egyetemi Tanács, mélyen tisztelt Rektorhelyettes Asszony, kedves fiatal Doktorok, kedves Vendégeink!

Nemes hagyomány egyetemünkön, hogy a felavató ünnepi beszédben szól azokhoz, akik éppen az imént kapták kézbe diplomájukat. Talán nem ez az útravaló befogadásának legalkalmasabb pillanata, hiszen az avatást követő percekben bizonyára elfogódottak, és inkább a színes – egyébként ebben az évben teljesen megújult szerkezetű és formájú – okleveleket tanulmányoznák. Mégis, ebben a soha vissza nem hozható különleges percben, amikor túl vannak az avatáson, szeretnék néhány gondolattal hozzájárulni az ünnep varázsához. Horatius jól ismert „Ars poeticájából” ajánlok figyelmükbe egy intelmet.

*„... kontár ne legyek soha! Teljességre törekszem.
Minden mást inkább eltűrnék, volna ha ferde
orrom (bár szemeim feketék, s hajam is ragyogó még).
Oly tárgyat válassz, költő, mire futja erődből
és fontold meg jól, mit bír el és mit nem a vállad.
Mert ki olyan dolgot vállalt, mit bír is erővel,
ékesszólásban s szerkesztésben se marad le.
Ennek a titka mi hát? Én úgy vélem: ha a költő
arról szól, amiről épp most kell szólni, a többit
elteszi félre, amíg el nem jő annak a sorja.
Az, ki dalolni beáll, kell tudnia: mit szeret és mit
gyűlöl, s óvatosan, finoman szövögesse a szókat.
Nagyszerű lesz a dalod, ha letűnt szavakat felidézél,
újszerű lesz a kopott szó, elmés kapcsolatokban.
Új fogalomhoz lelj új szóra, ha kell...”*

Önök most vannak abban az életszakaszban, amikor a legfogékonyabbak, és amikor még bírják is erővel. Erre nagy szükségük van, mivel eddigi munkájuk eredményét elismerő fokozat nem babérkoszorú, annál sokkal több: jogosítvány ahhoz, hogy tudományos munkájukat önállóan folytassák, tudósként vegyenek részt a hazai és a nemzetközi tudományos közéletben, saját nevük alatt nyújtsanak be kutatási pályázatot. Ez nem kitüntetés vagy üres cím, amelyet büszkén viselhetnek, hanem figyelmeztetés arra, hogy ezután se maradjanak le az ékesszólásban és a szerkesztésben. Az ünnep után kérem, hogy álljanak vissza dalolni, és higgyenek abban, hogy az új fogalomhoz új szavakra lelnek.

Mi is ez az új fogalom, amely most már az Önöké? A PhD betűszó a „*Doctor Philosophiae*” rövidítése és arra utal, hogy Önök a filozófia, tágabb értelemben a tudomány doktorai. A „*philo*” jelentése valamit kedvelő, a „*szofosz*” értelme pedig tudás, bölcsesség. Önök tehát máától a tudomány örömteli művelésére felkent doktorok és nevük elé a „Dr” betűket írhatják – nagy D-vel. Ezen kívül más doktori címek is léteznek. Ilyen az orvosdoktori vagy jogi diploma birtokosai által használt dr. és az akadémiai doktori címet elnyert tudósok által használt „nagydoktori” cím. Önök az egyetlen és kizárólag az Egyetem által adható tudományos fokozattal rendelkeznek, amely a világon mindenütt ugyanazt jelenti.

Mit is jelent a magyar tudomány a világban? Marx György, a nemrégien elhunyt kitűnő fizikus 2000-ben így írt erről: „*Egy főre eső nemzeti jövedelmünk évi 6000*

dollár, szemben az osztrák 19 000 és az amerikai 24 000 dollárral. A magyar társadalom tudományra fordított százalékos költségvetési támogatása nemzetközi viszonylatban nagyon alacsony; Amerikában ez a szám 2,6%, Ausztriában 1,5%, Magyarországon 0,8%. Ezért a magyar kutatók hazájukban nem lehetnek olyan sikeresek, mint külföldön. De ha összehasonlítjuk a kutatási eredményeikre kapott hivatkozásokat, akkor az adódik, hogy egymillió dollár kutatási támogatásból a magyarok 28 hivatkozást termelnek ki, az amerikaiak 13-at, a japánok, franciák és németek 6-ot. Álom: milyen szép volna, ha a 21. században a magyar társadalom szintén odafigyelne gyermekeire, tanáira, kutatóira. Mert a 21. századot nem ágyúkkal és atombombákkal, hanem információval és alkotókedvvel lehet megnyerni.”

Most Márai Sándort, az egyik legeredetibb magyar író és gondolkodót szeretném Önöknek idézni, aki nagyon hosszú ideig alkotott idegenben: „Azt hiszed, házat építettél, s pályád büszke ormairól elégedetten szemlélheted a világot? Nem tudod, hogy örökké vándor maradsz, s minden, amit csinálsz, az úton haladó vándor mozdulata? Örökké városok, célok, életkorok és változások között haladsz, s ha megpihensz, nem pihensz biztosabban, sem tartósabban, mint a vándor, aki megtötyted az útszéli almafa árnyékában egy félórára útközben. Tudjad ezt, mikor terveket szövögetsz. Utad értelme nem a cél, hanem a vándorlás. Nem helyzetekben élsz, hanem útközben.”

A tudás megszerzése, az újabb és újabb felfedezések, a konferenciákon megtartott előadások, a tudományos közlemények tehát a vándorlást jelentik, és nem céljai, hanem eszközei tudós életüknek. Eddig talán úgy érezték, hogy az impakt faktorok összegyűjtése és a doktori fokozat megszerzése maga a cél. Nem, fiatal tudóstársaim, ha így lenne, akkor pályafutásuk alig különbözne a bankárétól vagy a műgyűjtőtől, akiket csak a betéti hozam vagy a műkincsállomány növekedése boldogít. Nekünk, kutatóknak tudnunk kell, hogy a laboratóriumban felismert újdonságot és a remek ötleteket a tudományos közvélemény nem mindig fogadja lelkesedve. Sokszor évekig kell harcolni, amíg egy-egy izgalmas felfedezésünkből tudományos cikk lesz. A visszautasítás okai sokfélék; meg nem értés, az öldöklő szakmai verseny, a bizalmatlanság, de lehet, hogy saját tévedésünk vagy a felismerés jelentőségének túlbecsülése. Mindezekkel számolnunk kell, mégis csodálatos dolog bekerülni a tudományos élet szakadatlan küzdelemre kényszerítő vérkeringésébe.

Bárány Róbert, aki 1914-ben kapott orvosi Nobel-díjat a következőket mondta. „Egy kutatónak háromféle feladata van: 1) Végezzen pontos megfigyeléseket, a lényegest különböztesse meg a lényegtelenről, és gondosan vonja le következtetéseit. 2) A felfedezés után a kutató kötelessége annak közzététele. Teljes energiájával küzdenie kell annak elfogadtatásáért. 3) A kutató kötelessége, hogy a kutatás szellemét teljes energiával átadja tanítványainak. Ezt leghatékonyabban tudományos iskola létrehozásával érheti el. Az emberi élet túlságosan rövid ahhoz, hogy egyedül megoldjunk minden problémát, amivel találkozunk.”

Ezek a kötelességek várnak tehát Önökre; lehetséges, hogy egy közlemény megjelentetéséhez elegendő a pillanat törtrésze alatt született felismerés, máskor pedig többéves áldozatos munka után is hosszas huzavonát kell folyóirat-szerkesztőkkel és bírálókkal folytatni. Vizi E Szilveszter, a Magyar Tudományos

Akadémia elnöke írja: „A tudomány építkező. Tehát nem egy tudós fedez fel mindent, hiszen ő már az előző évtizedek tudományos eredményeit, kollégáinak az eredményeit használja fel. Ez azt is jelenti, hogy a tudomány nem ismer politikai rendszereket, földrajzi határokat. Amit ismer az az, hogy mi a nemzetközi tudomány álláspontja az adott kérdésről. Magyarországon a tudományos munka legfontosabb letéteményese az universitas, az egyetem. Az Európai Egyetemi Charta szerint az egyetem felsőszinten oktat és kutat. Nincs olyan egyetem, ahol az egyetemi oktató ne kutatna. Az oktatás tárgya nem más, mint a múlt tudományos eredményeinek a közvetítése. Emellett az oktató a jövő trendjeit kutatja, mivel a felfedezés igénye az addigi ismeretlen feltárása. Ez morális-erkölcsi kérdés.”

Bárány Róbert és az Akadémia elnökének szavaival a tanítás és a tanulás egyetemességére, mint a doktori képzés legalapvetőbb vonására utalok. Az Egyetem, a Doktori Iskola nem más, mint „*Universitas magistrorum et scholarium*”. Mesterek és tanítványok egymásban bízva, együtt küszködnek a Márai-féle vándorlás során. A doktori képzés lényege a témavezető és a doktorandusz közös munkája, de a „tudomány építkezése” ennél most már többet igényel Önöktől. Az Iskolában a mesterek mellett újabb és újabb tanítványok jelennek meg. Önök tegnap még doktorjelöltek voltak, máttól azonban maguk is mesterek, akiknek nemcsak saját előrehaladásukért kell küzdeniük, hanem leendő tanítványaikért is felelősek. *Ez is morális-erkölcsi kérdés* és remélem értik már a tudós „*Ars poeticáját*”. Ha igen, akkor várom Önöket, hogy mielőbb benyújtsák saját témavezetői kérelmüket.

„*Méltó célra irányítsd cselekedeteid, de ne kérdezd: elérhető-e a cél. Tetteid modellként, példaként szolgálhatnak mások számára még akkor is, ha téged nem visznek el utad végéig.*” Ezek már Szilárd Leónak, a nukleáris láncreakció felfedezőjének szavai. A felnövekvő oktató-kutató generáció képviselőinek, Önöknek a kezében van letéve az a jövő, amely az orvos-egészségügyi felsőoktatási intézményekre vár. Ehhez kívánok sok sikert, és búcsúzóul Szent-Györgyi Alberthez fordulok: „*Gondolkodj merészen. Ne félj a tévedésektől. A kis részletekre is figyelj, tartsd nyitva a szemed és légy mindenben szerény, kivéve céljaidat.*” Fogadják meg ezeket a szavakat! Köszönöm szépen, hogy meghallgattak, és szívből kívánom, hogy bölcs emberként, jókedvű és nagyszerű tudósként, kitűnő egészségben, sokáig élvezhessék a kutatói élet örömeit, amelyekkel bőven áldja meg Önöket az Isten!